

Nr 10.

Ankom till Riksdagens kansli den 4 mars 1910 kl. 3 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, med anledning af herr Lindhagens motion nr 202 angående skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande utredning rörande kronans jorddonationer till industrien.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 202, har herr Lindhagen hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta en utredning rörande kronans jorddonationer till industrien, äfvensom därefter vidtaga de åtgärder och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvdes, till Riksdagen göra de framställningar, som af denna utredning föranledas. Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»I anslutning till en framställning i reservation till norrlandskommitténs betänkande föreslogs vid riksdagarna åren 1908 och 1909, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en undersökning rörande statens jorddonationer till industrien samt vidtagande af de åtgärder, hvartill utredningen kunde gifva anledning. Den vid sistnämnda riksdag väckta motionen understöddes af tjuguuåtta andra ledamöter i Andra kammaren ur olika partier.

Framställningarna angåfvos omfatta:

- 1) Kronohemman och torp, hvarå åbo funnits.
- 2) Rekognitionsskogar.
- 3) Sågverkens stockfångstprivilegier.

4) Andra jorddonationer till industrien såsom grufskogar och grufallmänningar (härom en utredning redan verkställd), jordprivilegier inom Norrbottens län, nybyggesrättigheter och bortslumpade öfverloppsmarker.

Andra kammaren biföll båda åren framställningen. Första kammaren åter afslog den bägge gångerna, därvid kammaren dock år 1908 jämlikt sitt utskotts motivering yttrade, att en »utredning angående viss del af den till industrins understöd upplåtne kronojorden samt beträffande orsakerna till ändamålets förfelände kunde i vissa hänseenden vara önskvärd».

I början af år 1909 ingafs till Kungl. Maj:t som bekant från en mängd norrlänningar genom O. Dalqvist en framställning i ämnet, såvidt rörde rekognitionsskogar och stockfångstprivilegier. Denna s. k. norrlandspetition gaf närmast anledning till frågans återupptagande vid 1909 års riksdag och finnes i sin helhet återgifven i den då väckta motionen.

I slutet af samma år tillät sig motionären att till Kungl. Maj:ts kännedom äfven formellt framföra de förslag och uttalanden, som förekommit vid förenämnda båda riksdagar.

Samtidigt ingick telegrafkommissarien C. E. Gustafsson till Konungen med en hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes *dels* utfärda den förklaringen, att åborna på under Åkers styckebruk skatteköpta hemman enligt 1747 och 1757 års lagar äro berättigade att själfva förvalta och afverka sina åbohemmans skogar, så länge de ej genom laga dom visas vara urståndsatta därtill; att åborna hafva rätt erhålla betalning för den afverkade skogen efter gängse pris; att de hafva rätt sälja af sina hemmans skogsprodukter till andra än bruksägaren, om han ej vill betala efter gängse pris; *dels* anbefalla kammarkollegium att sätta kronan i disposition af till Länna bruks understöd skatteköpta hemman; och *dels* låta verkställa en undersökning, om bönderna på de till Åkers styckebruks understöd skatteköpta hemman utan stor skada och afsaknad för brukets drift kunna lämnas en tryggare besittning af hemmanen än den, de nu innehafva.

Berörda tre framställningar ha nu remitterats till kammarkollegium för afgifvande af utlåtande. Därförinnan har domänstyrelsen yttrat sig öfver norrlandspetitionen och afstyrkt den väsentligen på samma grunder, som af Första kammarens tillfälliga utskott år 1909 anfördes.

Det är klart, att en sådan fråga som denna ej bör få falla. Då det emellertid visat sig, att saken lätt faller i glömska, måste den göra sig påmind.

Hufvuddragen af kronans jorddonationer till industrien och deras öden må till en början angifvas. De äro följande:

Kronohemman och kronotorp, hvarå åbo funnits.

Utöfver stora anslag af skogar har bruksrörelsen gynnats med jordtilldelningar på det sättet, att till den anslagits en mängd kronohemman jämte kronotorp, hvarå kronoåbo funnits, med rätt för bruksägaren att i åbons ställe skattelösa hemmanet. Förmånerna för bruksägaren bestodo här förnämligast endast i en viss företrädesrätt till inköp af skogsprodukterna samt till åbons tjänstbarheter. Åbon å sin sida var tillförsäkrad att sitta »odrifven».

Dessa till större delen under bruken skatteköpta kronohemman har staten redan lämnat åt sitt öde. Följden har blifvit, att åborna allt mer behandlats såsom rättslösa. På en mängd ställen ha åborna blifvit bortdrifna gent emot dem tillförsäkrade rättigheter. Mycket vanligt är också, att bruksägarna utan vidare bortsålt hemmanen till främmande eller ock tvingat åborna med hotelse om uppsägning att själfva inköpa hemmanen och sålunda erlægga dryg betalning för en besittningsrätt, som i själfva verket tillkommit dem och icke bruksägarna. Där åborna kvarsitta, äro de underkastade godtycke på mångahanda sätt, ofta af den mest upprörande beskaffenhet. Att skog obehörigen afverkats till afsalu är ock mycket vanligt.

Riksdagen aflät år 1875 en skrifvelse med begäran att efter det ärendet hos vederbörande myndigheter vunnit behörig utredning för Riksdagen framlägga förslag huruvida och på hvad sätt de olägenheter, som vore förknippade med gällande stadgar rörande slika hemman, måtte kunna undanröjas. Säkerligen syftade Riksdagen till, att man borde komma till rätta med hela den sväfvande frågan om bruksägarnes och åbornas ömsesidiga rättigheter. En af advokatfiskalen i kammarkollegium L. G. Linde med anledning af riksdagsskrifvelsen afgifven framställning i ämnet var också väsentligen lagd på den linjen. Stridiga åskådningssätt och inflytelserika enskilda intressen synas emellertid lyckats leda utredningen förbi de farligaste punkterna: bevarandet af kronans afsikter och åbornas rätt. Det af kammar- och kommerskollegium gemensamt afgifna utlåtandet af den 23 november 1876 saknade ingående utredning — i brist på arbetskrafter såsom det heter — samt utmynnade allenast i en hemställan, att en författning måtte utfärdas, hvarigenom afhandlingar om försäljning af åbo- liksom af skatterätt till de under bruk skatteköpta hemman kunde mellan åbo- och bruksägare lagligen

uppgöras och blifva beståndande. Hela resultatet af riksdagsskrifvelsen blef den karakteristiska kungörelsen den 21 maj 1878 och sedan kungörelsen den 23 december 1881. Jämlikt den förre blef det medgifvet åbon att öfverlåta åborätten åt bruksägaren och enligt den senare bruksägaren att öfverlåta skatterätten åt åbon.

Tillvaratagandet af dessa gamla åborätter är en särdeles stor fråga. Det gäller tusentals åbor i hela vårt land. Till närmare belysning af hvad saken kan gälla vidfogas såsom bilaga motiveringen till ofvannämnda framställning rörande de till Åkers och Lenna bruk i Södermanland donerade kronohemman.^{*)}

Alla dessa åbor veta, att de haft en själfständig besittningsrätt, som aldrig blifvit dem formligen fräntagen. Men detta oaktadt glider omärkligt rätten ifrån dem, under inflytande af andra lagar, som stå främmande för de äldre rättsförhållandena och hvilka bruksägare med växande djärfhet söka utnyttja till redskap för sina, mot den verkliga rätten stridande intressen. Dessa åbor hafva inga utvägar för att bevaka sin talan, ingen enskild sakförareverksamhet kan reda ut något i denna härfva. Deras rätt inskränker sig till några gamla förbleknade urkunder och andra handlingar, omsorgsfullt förvarade i någon vrå i hemmet.

Ingen annan än staten kan hjälpa dessa åbor. Och hvem skulle eljest ha både rätt och skyldighet att stå dem bi, om icke den, från hvilken de härleda sina anspråk. För närvarande låter dock staten i detta fall den ena handen icke veta, hvad den andra gör.

Kronan har äfven för egen räkning att här bevaka åtskillig rätt.

En utredning bör här dock ej inskränka sig till blott sådana kronohemman, som genom ren donation tillfallit bruk eller, sedan bruken nedlagts, numera andra större jordägare. En mängd kronohemman hafva dessutom frångått kronan genom förpantning eller liknande trans-

*) Denna af telegrafkommissarien Gustafsson författade inlaga må jämväl åberopas såsom svar på den af disponenten på Åkers styckebruk till samtliga riksdagsmän under förra året afsända framställning med ett skarpt klander mot motionären C. Lindhagen för att han i nämnda motion påstått, att skogarna å dessa slags hemman understundom uthuggas ganska fullständigt "såsom till exempel skedde i slutet på 1890-talet å vissa hemman, donerade till Åkers styckebruk". Det är möjligt, att denna af herr Gustafsson lämnade uppgift varit något öfverdrifven, hvilket jag i så fall beklagar. Den utsända cirkulärskrifvelsen konstaterar emellertid, att afverkning, såsom det säges i skogsvårdens intresse, ägt rum utan att uppgift lämnats om myckenheten. Det omtalas ock däri, att då en åbo vågade protestera mot tillämpad afverkning blef han därför exemplariter bestraffad. (Order gafs, att trots det dåliga väglaget skulle "åtminstone detta parti drivas fram".) Så är det nog öfverallt, åborna ha ingen annan rätt än att lyda.

aktioner, öfver hvilka det ur olika synpunkter kunde vara af intresse att få någon belysning. Gränserna mellan dessa olika slag af föryttningar äro reellt sedt säkerligen sväfvande.

Rekognitionsskogar.

Bland kronans donationer af skogar till industrien är först att märka de förnämligast under 16- och 1700-talen till bergshandteringens understöd anslagna skogar. De till äldre verk äfvensom vissa järngrufvor gifna skogar hafva åtnjutits fritt, men i öfrigt har för dessa skogar erlagts en viss rekognitionsafgift, hvarför de med ett gemensamt namn kallats rekognitionsskogar. Numera läser man skilja endast mellan rekognitionsskogar samt de i Bergscollegii cirkulärbref ²⁹/₃ 1824 omförmälda grufskogar och grufallmänningar, hvilka senare ej få till skatte lösas och för hvilka numera jämväl erlägges rekognitionsafgift.

Hvad då angår de förenämnda egentliga rekognitionsskogarne, skulle dessa, där de ej under en mera bestämd besittningsrätt blifvit åt bergverken upplåtna, enligt 1809 och 1810 års riksdagens beslut få indelas i hemman och skattelösa, hvarvid öfverloppsmark borde återfalla till kronan. Enligt uppgift i en år 1895 utgifven skrift, om till bruks understöd skattesålda hemman, torp och skogar, skulle vid den tiden omkring 890,000 tunnland af rekognitionsskogarne blifvit till vederbörande bruksägare skatteförsålda samt antagligen omkring 150,000 tunnland sådana skogar då ännu ha behållit sin natur. En god del af dessa skatteköp hade upprättats så sent som på 1870- och 1880-talen. I samma skrift uppgifves, att rekognitionsskogarne torde vid början af 1800-talet omfattat omkring 1½ miljon tunnland samt att på grund af kungl. brefven den 4 februari 1811 och 31 mars 1824 kronan återtagit en del af dessa skogar och dessutom åtskilliga bruksägare afsagt sig nyttjanderätten till åtskilliga hundratusen tunnland däraf. Då rekognitionsafgifterna och skattelösen utgjorde mycket obetydliga belopp i förhållande till skogarnes värde, är det här fråga om en ren donation. Såsom i skatteregleringskommitténs betänkande af år 1882 uppgifves, hade då rekognitionsskogar, indelade till hemman om tillhopa 276,92 mantal, sålts till verksägare mot köpeskillingar, hvilkas sammanräknade belopp utgjorde allenast 23,432 kronor 41 öre, d. v. s. omkring 85 kronor pr mantal eller 3 à 6 öre pr tunnland skogsmark. Åtskilliga af dessa domäner har kronan sedan för bildande af kronoparker återköpt och därför betalt ett belopp motsvarande minst taxeringsvärdena.

Exempelvis må omnämnas, att inom Gäfleborgs län funnos år 1903 20 bruk, som ägde skatteköpta hemman och lägenheter inom länet, hvilka uppkommit af rekognitionsskogar och som enligt skattebrefven skola vara oskiljaktigt förenade med bruket. De voro nämnda år taxeringsvärderade till 4,130,900 kronor och i skatteköpeskilling hade för dem utgifvits endast 5,318 kronor 30 öre.

Vid 1886 års riksdag väcktes motion i Första kammaren med yrkande, att därest skattebref å hemman, bildadt af rekognitionsskog, innehölle, att hemmanet ej finge skiljas från bruk eller fabrik, till hvars understöd upplåtelse skett, sådant villkor ej skulle medföra behörighet för kronan att, i händelse inrättningen nedlades, yrka rubbning af ägares och inteckningshafvares rätt. Denna motion afslogs af Riksdagen, och yttrade därvid en talare i Första kammaren, att rekognitionsskogarnes afhändande från staten vore ett af de största ekonomiska misstag, som blifvit begångna under århundradet; hade staten haft skogarne kvar, så skulle grundskatter och annat kunnat afskrifvas och ersatts genom den ökade afkastningen af denna skogsegendom.

På 1890-talet anhängiggjorde kronan talan i olika rättegångar om återvinning af rekognitionsskogar på grund däraf, att bruksrörelsen nedlagts. Domstolarne ansågo den omständigheten, att bestämmelsen om, att ett hemman skulle vara oskiljaktigt med bruket, ej vidare uppfylldes, icke kunna föranleda till att hemmanet förverkats till kronan. Det säges, att domhafvandena i vederbörande bergslager till och med konfererat sins emellan för att komma till sammanstående uppfattning. Kronans talan ogillades i alla instanser, och icke ens rättegångskostnaden kvittades utom af en häradsrätt. På detta och liknande sätt ha i jordfrågorna äfven de svenska domstolarne genom sin formella rättsuppfattning, okänslig i mångt och mycket för verklig rätt i samhället, dragit öfverskådliga olyckor och förluster öfver land och folk.

På motion i Första kammaren förmäddes därefter 1898 års riksdag att utan närmare eftertanke besluta, att författningarnas föreskrift om skatteköpta rekognitionshemmans oskiljaktighet med bruken skulle upphöra att gälla och att i följd däraf förbehåll därom ej skulle intagas i nya bref. Kungl. Maj:ts godkände också förslaget, och förordning därom utkom den 22 december 1898, hvilken förordning dock näppeligen kan ha retroaktiv verkan. Det är verkligen förödmjukande att nödgas erkänna, att man af ouppmärksamhet varit med om något sådant utan att protestera.

Genom Kungl. Maj:ts dom den 19 mars 1908 meddelades det sista prejudikatet i ämnet. Detta rörer den s. k. *Tunabergs kronoallmänning*,

belägen inom Jönåkers härad i Södermanland och numera med alla tillhörande »härligheter» i skog, jordbruk och folk så godt som ohjälpligt bortdömd åt Tunabergs kopparverk eller rättare sagdt Näfvekvärns gods. Hvilka intressen i dylika fall blifvit åsidosatta och ännu stå på spel lämnar denna rekognitionsskog ett exempel på. Några uppgifter om denna sak kunna därför här vara på sin plats.

År 1757 tillerkändes delägarne i kopparverket, så länge det upprätthölls och på bergsvis bedrefves samt skogsunderstödet behöfdes, nyttjanderätten till allmanningen att däraf tillika med de därvarande oskatlagda torpen till kopparverkets drift och fortsättande sig betjäna, dock med rätt för de på allmanningen belägna skoglösa hemman och torp att få därifrån hämta behöfligt husbehovsvirke. År 1879 utverkade delägarne rättighet för sig att jämlikt 1811 års kungörelse få efter skedd skattläggning skattelösa så stor del af allmanningen, som, sedan de till skogsfång berättigade hemman och lägenheter erhållit däremot svarande skogsmark, kunde vara för verket erforderlig. Utbrytning af denna senare vederlagsmark skedde sedan så, att af allmanningens areal 4,606 har 87,3 ar från tilldelningen undantogs 509 har 19 ar, utgörande tomter, åker, äng och hagmark, hvarefter tilldelades 536 har 19,5 ar 23 i jordeboken upptagna torp, 191 har 37 ar de under Näfvekvärns bruk lydande lägenheter, 440 har 58,2 ar de under Näfvekvärn icke lydande hemmanen och 1,833 har 52 ar till hemman under Näfvekvärn. Återstoden 1,095 har 71,1 ar skulle anslås till kopparverket.

År 1889 fastställdes grunderna för skattelösen och med början af 1890-talet ansågo verkets delägare sig säkra på att icke vidare behöfva upprätthålla villkoren, hvarför man icke brydde sig om att vidta annat än en och annan åtgärd för att det skulle se ut som om bruksdriften hölles uppe. I själfva verket har sedan 1881 icke tillverkats någon koppar mer än en obetydlighet garkoppar, mestadels af affall, åren 1885, 1887 och 1895.

Frågan om kronans och kopparverkets inbördes rätt till denna allmänning var uppe vid 1877 och 1878 års riksdagar, hvarjämte reservanter i 1894 års konstitutionsutskott gjorde anmälan mot den handläggning, som vederfarits en af aderton torpare gjord ansökning att varda såsom åbor inrymda i torplägenheter å allmanningen, som af dem innehades.

Kronan instämde år 1899 delägarne i kopparverket med yrkande att, då de genom åsidosättande af villkoren för allmanningens upplåtelse förverkat sin rätt till densamma, de måtte åläggas att till kronan afträda sin förenämnda så kallade behållna andel i allmanningen.

Genom Kungl. Maj:ts ofvannämnda sistlidet år meddelade dom blef med tre röster mot tre eller således med ordförandens utslagsröst -- en ledamot i domstolen var tillfälligtvis frånvarande -- kronans talan ogillad. Tillvaron här af skiljaktiga meningar synes tyda på en vändning i domstolsuppfattningen. I domen förklarades, att den omständigheten, att de gjorda förutsättningarne och gifna villkoren för nyttjanderättsupplåtelsens bestånd i ett eller annat afseende saknades eller eftersatts, icke kunde leda till förverkande af allmanningen, hvilken ägarne af kopparverket erhållit rättighet att skattelösa. Minoriteten biföll kronans talan. Genom samma dom ogillades en af tre torpare såsom mellankommande parter förd

talans, att de torp å allmanningen, som af dem brukades, måtte förklaras af dem besittas med stubb- och röjse rätt.

En sådan dom medför icke blott en orättmätig förlust för kronan af en värdefull skogsegendom utan också synnerligen bekymmersamma förhållanden för de enskilde jordinnehafvarna.

Hur det nu förhåller sig med uppkomsten af de på allmanningen befintliga, till största delen under Näfvevarn lydande *hemmanen* kan här ej uppgifvas. Karakteristiskt är dock, att under det staten efterskänkt grundskatterna på jorden, så lära de gamla grundskatterna på dessa hemman fortfarande jämte arrendena få utgöras af åborna till feodalherrarne.

De å allmanningen befintliga *torpen*, hvilka i själfva verket lära vara 29 till antalet, ha enligt donationsvillkoren upplåtits tillika med allmanningen endast till kopparverkets drift. Vid en bergmästareundersökning förklarades ock, att »torpen äro oundgängligen nödvändiga för kopparverkets drift».

Verkliga förhållandet lär emellertid vara följande. Torparna skola utgöra dagsverken; enligt en uppgift utgjorde de år 1894 tillsammans 2,695 mandagsverken. Dessutom ha de att som skatt till kopparverkets ägare erlagga visst belopp i penningar samt leverera vissa läster kol och vissa kubikföt spannmål. Icke ett enda af dessa dagsverken ha i mannaminne utgjorts vid koppertillverkningen. Under sommartiden ha dagsverkena utgjorts dels vid Näfvevarn dels vid andra under denna egendoms eget bruk varande gårdar, dels vid de af kopparverkets ägare utarrenderade gårdar. Före år 1898 måste torparne under vintertiden utgöra de flesta dagsverkena med skogshuggning och strömmingsnotdragning på anvisad plats, dit största delen af dem hade att gå $\frac{3}{4}$ nymil, en del ända längre, och lika långt hem igen. Dessutom hade de att på samma platser utgöra öfverdagsverken mot betalning växlande från 75 öre till 90 öre per vinterdag och 1 krona till 1 krona 12 öre per sommardag, före år 1870 ända lägre, till och med i mannaminne så lågt som 16 skilling per sommardagsverke från kl. 5 f.m. till kl. 7 e.m. Om ett dagsverke, ofta nog efter 5 å 6 timmar förut skedd budning, icke utgjordes, fick ett s. k. bötesdagsverke utgöras. Sedan har undantagsvis någon enda torpare kunnat betinga sig något bättre villkor än de andra. Alla dagsverken måste utgöras vid egen kost och med egna handredskap.

Alla till torpen hörande byggnader ha alltid af torparne måst underhållas, likaså afloppsdiken och utfartsvägar med därå befintliga broar. Kommunal- och andra utskylder måste äfven erläggas, hvilket icke är så litet, ty torpen äro jämförelsevis högt fyrksatta. En del har äfven haft att erlagga roteringsafgift i båtsmanrote, kronotonde m. m. Nästan alltid, då genom dödsfall eller efter uppsägning, verkställd af kopparverksägarne, ombyte af torpare skett, har ägaren med förmånsrätt uttagit den uppskattade husrötan, och har någon torpare genom nyodling ökat åkerarealen eller genom inköp af såväl strå- som kraftfoder hållit flera djur än hvad torpet kunnat föda och lyckats uppdrifva afkastningen något, har det icke dröjt länge förrän skatten höjts.

Allt detta under det att koppertillverkningen utgjorde, enligt uppgift i konstitutionsutskottets förenämnda memorial, under åren 1860—1869 i medeltal 53,65 centner, representerande ett bruttovärde af 2,654: 26 kronor, hvaraf staten i afrad eller tionde erhöi ett värde af 131 kronor 26 öre årligen, samt, enligt uppgift af kommerskollegium, under åren 1872—1881 i medeltal 54,60 centner till ett värde

af 2,704: 31 kronor. Efter 1881 har som sagdt endast garkoppar tillverkats utaf affall och detta blott trenne år med respektive 64,40, 42,35 och 27,6 centner.

Genom Kungl. Maj:ts återopade dom komma nu dessa torpare säkerligen i ett hopplost beroende af enskilda, och det säges, att särskildt de torpare, som gjort framställningar om själfständig besittningsrätt, hafva att befara det värsta. Om det finnes någon gammal författning, som möjligen kan skydda dem, vet man inte. Men äfven om så ej är förhållandet, äga de rättighet att få ett värn genom ny lagstiftning. Att slumpa bort sin jordegendom på det sättet, att däraf för människor följer beroende, ofta påminnande om lifegenskap, kan icke vara någon uppgift för staten.

Utom förenämnda torp finnas å allmänningen äfven vakanta *båtsmanstorpen* Stora Damändan, Östra Damändan, Lörhälla (Bäckman), Lörhälla (Berg), Ävik, Skarastugan och Ytterbostugan samt *soldattorpen* Aspedalen, Sanstugan och Moga. Dessa torp hafva till hufvudrote haft Näfvekvarns egendom med undantag af Lörhälla (Berg) och Aspedalen, hvilka haft till hufvudrote, det förra Räfshyttans och det senare Wrena egendom. Brukarna af torpen betala nu arrende till ägarne af hufvudrotarne. Dessa torp lära icke ingått i donationen till kopparverket, och en undersökning bör väl i hvarje fall ske, om de icke ännu tillhöra kronan. Under vintern 1908—1909 lär ägaren af Wrena låtit afverka till afsalu inemot 1,000 timmer å soldattorpet Aspedalen. Det förtjänar anmärkas, att delägarne i Jönåkers häradsallmänning vunno för omkring tre år sedan i rättegång med Gällsta hufvudrote ett å häradsallmänningen upptaget under nämnda rote sorterande soldattorp.

Hurusom afverkning af skogskapitalet till afsalu under gångna tider skett å allmänningen samt myndigheterna blundat därför, därom har Ortsbefolkningen åtskilligt att berätta.

Det nu sagda är anfördt endast som ett litet exempel på hvad som kan dölja sig under historien om kronans jorrdonationer till industrien. Det bör tilläggas, att på rekognitionsskogarne finnes mångestades en myckenhet uppodlade lägenheter, hvilka fortfarande torde ha en själfständig rätt, som bör genom statens mellankomst på ett för lägenhetshafvarne öfverkomligt sätt skyddas.

Sågverkens stockfångstprivilegier.

Vidare hafva ock, företrädesvis i de nordligaste länen, särskildt sågverken gynnats med privilegier å årlig stockfångst på kronans skogar mot en viss stubböresafgift. Dessa privilegier tillkommo under 1700-talet och långt in på 1800-talet.

Några sådana finnas ej vidare inom Gäfleborgs och Jämtlands län, enär vid afvittringen inom nämnda län de sågverk, hvilka förut åtnjutit dylika privilegier, i ersättning därför tilldelats bestämda om-

råden, som blifvit till hemman indelade och skattelagda. En så beskaffad områdestilldelning har äfven förekommit inom de nordligare länen. Sålunda blef Hvitåfors sågverk i Norrbottens län vid afvittring år 1859 för 2,170,7 träd af sin privilegierade stockfångst tillagdt besittningsrätten till 27 särskilda hemman. Enligt en uppgift skulle Brännfors sågverk i Västerbotten år 1874 af kronan för stockfångst erhållit i vederlag ett område, motsvarande 25 tunnland duglig mark för hvarje träd af stockfångsten o. s. v.¹⁾ Stora områden ha på detta sätt tillfallit sågverken med full äganderätt och detta såsom det synes enligt länsstyrelsernas afgörande. Man förstår icke huru dylika missbruk af administrativ makt kunnat opåtaladt få utöfas.

Inom Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län har emellertid utbrytning af stockfångst ägt rum äfven på det sättet, att till sågverken småningom anvisats visst aftaget skogsområde, hvarifrån de mot erläggande af en skogsränta ägde uttaga den årliga stockfångst, som ursprungligen tillförsäkrats dem mot stubböresafgift. Efter år 1886 har träffats upprepade aftal mellan kronan och innehafvare af stockfångstområden, hvarigenom de senare afstått all rätt till områdena åt kronan mot medgifvande att under vissa år få verkställa en vidsträcktare afverkning, än som innefattas i stockfångstprivilegierna.

Såväl stubböresafgifterna som skogsräntan utgjorde endast en obetydlighet mot stockfångstens verkliga värde. Däremot har det vederlag för stockfångsten, som erhöles i sammanhang med afvittringen, varit äfven här synnerligen frikostigt tilltaget. I fråga om de mot skogsränta utbrutna skogarna begärde 1874 års Riksdag åtgärders vidtagande för att för kronans räkning försälja öfverskottsvirket å dessa skogar. Enligt kungl. brevet 17 december 1880 förklarades emellertid Riksdagens framställning ej lagligen kunna föranleda till annat än att skogsstyrelsen ägde om afverkning af öfverskottet under viss tid träffa öfverenskommelse med sågverksägaren. Kronan var således hänvisad till att antingen låta skogen stå oafverkad och förfaras eller ock upplåta afverkningen till sågverksägaren mot det pris han ville betala. Häraf begagnade sig också privilegiehafvarne.

Det kan i detta sammanhang vara af intresse framdraga ett exempel, i huru hög grad sågverksindustrien vid dessa utbrytningar af stockfångst ytterligare gynnats:

¹⁾ Ytterligare exempel lämnas i en af O. Dalqvist år 1909 utgifven broschyr: "Jag anklagar" (Wilhelmssons förlag). I denna skrift gifvas ock belysande exempel på andra slag af jorrdonationer till industrien från kronan.

Mo sågverk, som numera äges af Mo och Domsjö aktiebolag, erhöi genom privilegier af åren 1759 och 1799 rätt till en årlig stockfångst å kronomark inom Anundsjö och Själevads socknar i Ångermanland af tillhopa 1,516 träd mot viss stubbörresafgift. Genom särskilda af Konungens befallningshafvande i sammanhang med afvittringen inom Anundsjö socken meddelade utslag af $\frac{25}{11}$ 1856 och $\frac{4}{3}$ 1859 tilldelades sågverket på tillstyrkan af styresmannen för afvittringen och länsmannen i orten i egenskap af kronoombud inom sistnämnda socken för hela denna stockfångst dels 21 öfverloppsmarker med en areal af 60,307 tunnland, 18 kappland, däraf 42,452 tunnland 3 kappland duglig mark, hvilket område uppskattats att årligen lämna 879 träd och dels för den öfriga stockfångsten besittningsrätt till 4 nybyggen om tillsammans 4 mantal och innehållande en ytvidd af 16,834 tunnland, hvaraf 10,000 tunnland ansetts vara duglig mark. De 4 nybyggena blefvo sedan omförda till skatte med oinskränkt rätt och lagfarna för privilegiehafvaren, hvaremot förstnämnda stockfångstområden, som befallningshafvande underlåtit belägga med skogsränta, sedermera, efter det befallningshafvande anbefallts härutinnan vidtagna erforderliga åtgärder, belades med en skogsränta af 240 kronor 72 öre. Frånse dt att vid afvittringarne under denna tidsperiod den dugliga markens areal i allmänhet mycket underskattades, kvarstår i alla fall, att sågverket erhöi vida större områden än som utgjorde skälig ersättning för dess stockfångst. Därtill skulle enligt vanlig uppskattning beräknas högst 4 tunnland för hvarje träd.

Sedan områdena blifvit sålunda bestämda, blefvo åtskilliga anspråk af privilegiehafvaren framställda på öfverskottsvirket å den skogsmark, som upplåtits allenast mot skogsränta; och dessa anspråk hafva ock föranledt ganska väsentliga medgifvanden. Sålunda medgafs genom kungl. bref $\frac{20}{12}$ 1862 sågverkets ägare att afgiftsfritt tillgodogöra sig torr, öfvermogen eller med stubbröta behäftad skog, vindfällan, stubbar och rötter med villkor, att han bekostade hushållningsplans upprättande. Efter det sådan plan blifvit upprättad och fastställd till efterrättelse under 20 år räknadt från år 1868, erhöi sågverkets ägare enligt kungl. bref $\frac{14}{7}$ 1868 rätt att få, utöfver de jämlikt privilegierna honom tillkommande 879 träd, tillgodogöra sig den enligt planen beräknade öfverskottsafkastningen af 1,250 friska träd af 12 decimeter tum vid brösthöjd mot en afgift af 40 öre trädet.

I öfverensstämmelse med anvisningen i förutnämnda kungl. bref $\frac{17}{12}$ 1880 förhandlades vidare med ägaren till Mo sågverk, hvilket ledde till att enligt kungl. bref $\frac{13}{10}$ 1882 sågverket berättigades att utöfver den årliga stockfångsten och öfrig utsyning, som redan beviljats, under 10 år afverka befintliga träd, som 5 fot från roten hölle 11 decimaltum och däröfver i genomsärning mot 1 krona 15 öre för hvarje träd och på villkor, att allt virke, som afverkades å stockfångstskogarne, skulle försågas vid Mo sågverk. Under ärendets beredning erinrade skogsstyrelsen, att det icke lede tvifvel, att ej högre pris erhöles, om träden såldes på auktion. Denna rätt utsträcktes sedan på ytterligare ett år, hvaremot fyra andra framställningar af sågverkets ägare om ytterligare förmåner ej beviljades.

Enligt kungl. bref af år 1903 har efter aftal med sågverkets ägare bestämts, att denne mot afstående till kronan af sågverkets mot skogsränta tilldelade stockfångstområden berättigas att under tolf år å dem afverka alla träd, som 1,5 meter från roten i genomsärning hålla 28 cm. eller därutöfver, dock att på vissa såsom försumpade betecknade områden afverkning äfven fick ske af träd, som vid ofvan nämnda höjd höllo i genomsärning minst 26 cm. (Jämför domänstyrelsens underdåniga skrivelse $\frac{22}{9}$ 1903.)

I följd af omförmälda medgifvanden hade, *utöfver* de årliga privilegierna af 879 träd, af bolaget åren 1856—1896 afverkats: enligt 1868 års bref 35,000 friska träd af minst 12 dec.-tum 5 fot från roten mot 40 öre stycket; enligt 1882 års bref 660,657 friska träd af minst 11 dec.-tum 5 fot från roten mot ett pris af 1 krona 15 öre stycket; och enligt 1862 års bref utan afgift dels under tiden 1882—1893 300,448 öfvermogna eller med stubbröta behäftade träd och dels före 1882, före hvilken tid sagnades exakta uppgifter, enligt beräkning omkring 20,000 träd. Således under 40 år 1,016,105 timmerträd eller i medeltal 25,400 träd årligen, hvilket — efter reducering i trädens antal i anledning därpå, att ej alla lämnat 2 stockar hvardera såsom om privilegieträden stadgats — är omkring 22 gånger mer än de stockfångstprivilegier, för hvilka dessa skogsområden skolat utgöra vederlag.

Då förenämnda 660,657 och 300,448 träd lära kunna uppskattas till ett värde på rot, de förra af 4 kronor och de senare af 3 kronor per träd, utgör privilegiefhavarens present utöfver den årliga stockfångsten endast efter 1882 mer än 2,500,000 kronor. Det virke, som han enligt 1903 års bref tillåtits afverka, läser vara värdt omkring 1,000,000 kronor. Vinsten efter 1882 utgör således enligt denna beräkning 3,500,000 kronor. Det årliga värdet å de 879 träden representera åter ej fullt räntan å ett kapital af 100,000 kronor. Härtill kommer, utom vinsten före 1882 på denna stockfångstskog, den betydande vinst, som erhållits på de mycket värdefulla skogar, hvilka privilegiefhavaren erhöll med äganderätt för annan stockfångst.

Detta som sagdt endast såsom exempel.

Andra jorddonationer till industrien.

Hit hör ofvannämnda *grufskogar och grufallmänningar äfven kallade statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar* eller med andra ord dylika skogar, som staten ännu äger. Dessa skogar, hvilka ej få till skatte lösas, stå under domänstyrelsens inseende och upptagas dessa i domänstyrelsens senaste ämbetsberättelse med en areal af 33,184 hektar 10 ar. Deras skötsel är ordnad genom förordningen den 27 maj 1898 angående »förvaltningens af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar».

Om denna jämförelsevis obetydliga skogspost har en utredning, ehuru visserligen ej heller den fullständig, ägt rum.

Alldeles fristående donationer äro åtskilliga slag af *privilegier*, genom hvilka större ägområden *inom Norrbottens län* blifvit företrädesvis på 1700-talet upplåtna åt enskilda personer eller bolag till anläggande af järn- och sågverk samt för uppodling af större landsträckor.

Sådana voro: 1) Kengis bruks- och bergfrälseegendom i Pajala socken, 2) Meldercreutzska och Hermelinska bergverks- och odlings-

distrikterna (det förra odlingsdistriktet innefattande en landssträcka af omkring 20 mils längd och 10 mils bredd emellan Luleå och Kalix älfvar), 3) Palmstruchska odlings- och skogsdistriktet (ett ödesland 10 mil långt och 2 ½ mil bredt på norra sidan af Piteå älf), 4) Korpforss och Resundsforss järnverksanläggningar med därtill anslagna skogar, och 5) Awafors masugns och Hvitåforss bruks koldistriktsskog. Dessa privilegier reglerades i sammanhang med afvittringen. Stora områden frångingo därvid privilegiehafvarne och medtogos i den allmänna afvittringen. En utredning borde här ske, till hvilken omfattning ändock i följd af privilegierna delar af dessa jordområden bibehållits vid bruks-, grufve- och sågverksindustrien, som ej räknats till rekognitionsskogar. Sålunda lära Gellivarebolagets många hemman härröra från Meldercreutzka privilegiet.

Bolag hafva som sagdt jämväl på ansökan erhållit *nybyggesrätt* till en stor myckenhet nybyggen särskildt i Norrbottens län. En närmare utredning härom saknas.

BortslumpanDET vid afvittringen af s. k. *öfverloppsmarker* bland annat till industriella företag blott för att bli af med dem, är äfven ett uppseendeväckande ämne.

Eftervärlden måste stanna i häpnad inför den fullständiga oförmåga eller i bästa fall likgiltighet som kännetecknat den svenska administrationen i tillvaratagandet och upprätthållandet af kronans stora donationer till industrien liksom äfven till jordbruket. Man frågar sig om vi här stå inför en blodlöshet i den svenska rasen efter stormaktstidens öfveranstängningar eller om det är att hoppas, att de nästan totala fördöelserna blott äro att söka i organisationen eller partitagande för penningmakten.

Rörande nu förenämnda jorddonationer till industrien, deras uppkomst och skiftande öden finnes ingen sammanfattad utredning. Nutiden känner ej till dessa förhållanden i deras olika detaljer. Det är således till en början en viktig angelägenhet ur olika synpunkter att få något ljus i dessa saker. Att en enskild ej mäktar på lediga stunder åstadkomma detta utan att det måste ske på officiell väg, ligger i sakens natur. Till yttermera visso återopades i förra årets motion ett uttalande därom af dåvarande kammarrådet E. Thulin. Nyligen har kammarrådet A. Björkman yttrat sig i samma riktning.

Sedan man sålunda fått kunskaper i ämnet kan man med bättre förutsättningar än hittills börja reflektera öfver hvad som kan och bör göras åt saken. Att det hela är en enda stor riksskandal, vet man som

sagdt visserligen redan nu. Men det saknas tillräckliga hållpunkter för att få de erforderliga greppen på saken.

Sålunda skall det säkerligen visa sig, att åtskillig ännu bestående juridik blifvit träd för nära. Särskildt bör detta blifva förhållandet med kronohemman och kronotorp, hvilkas åbor blifvit tillförsäkrade okvald besittningsrätt. För dem, som sitta kvar, kan det blifva godt att få veta, att de hafva en rätt, och för dem, som blifvit bortdrifna olagligen, kan upprättelse på detta sätt vinnas.

Vidare skall man kanske finna, att en del andra villkor och förbehåll, som numera åsidosatts, fortfarande äro juridiskt bindande äfvensom göra upptäckter i öfrigt om rättigheter, som kronan eller enskilde småbrukare ha i behåll.

Men härvid bör det icke stanna. Där gällande lagar eller rättspraxis ej längre räcka till för att hägna om de gamla donationerna, kan fråga uppstå att stifta nya lagar, som taga hänsyn till hvad som är skäligt och billigt och för landet gagneligt. Det kan sålunda ifrågasättas att genom lag gifva småbrukare af olika slag den trygghet i sin besittning, som de haft under statens hägn och som icke bort dem frantagas. Staten kan ock med synnerligt fog genom ny lag bestämma, att de gamla villkoren skola i skäliga fall upprätthållas vid äfventyr, att donationen eller någon del däraf återfaller till statsverket. Staten borde slutligen nu lika litet som vid många tidigare tillfällen draga i betänkande att genom indragning, beskattning eller annorledes till statsverket helt eller delvis återbörd dylika särdeles opåkallade eller af ouppmärksamhet föranledda jordföryttringar af ifrågavarande slag.

Saken brådskar emellertid. Lagen om tjuogoårig preskription kan särskildt vålla åtskilligt afbräck. Egentligen borde denna lag ej omfattat de gamla kronodonationerna och det riktigaste vore att genom ett tillägg till lagen bringa rättelse häri. Det bör betonas, att en undersökning bör ske om alla donationerna, oafsedt hvilka uppfattningar man har om hvad sedan kan åtgöras.»

*Utskottets
yttrande.*

Den af motionären gjorda framställningen har varit under Riksdagens behandling såväl år 1908 som år 1909. Andra kammaren har båda åren bifallit densamma, medan Första kammaren ej velat biträda dess beslut. Det förstnämnda året hade Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott emellertid afstyrkt motionen, hvilket torde ha berott af dess uppfattning, att den utredning, som föregått antagandet af kungl. förordningen den 27 maj 1898 angående förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar, innefattat en fullständig

undersökning och utredning rörande *samtliga* till bruk och bergverk skedda skogsupplåtelser. Så hade likväl icke skett. Detta framhålles äfven uti samma utskotts utåtande (nr 34) påföljande år, däri det heter: »Detta antagande har emellertid berott på ett misstag, enär den åsyftade utredningen allenast afsett en mindre del af nämnda skogsupplåtelser, nämligen de grufskogar och grufvallmänningar, som i ofvannämnda författning afses, och hvilka stå under skogsstatens omedelbara vård. Om de öfriga skogar och jordområden af olika slag, som donerats eller upplåtits till bergverkens och industriens understöd, är någon ingående utredning ännu icke verkställd.»

I öfrigt anförde utskottet följande:

»Såsom i motionen framhållits, förete de skedda jordupplåtelse- väsentliga olikheter i fråga om sättet för upplåtelsens tillkomst, ändamålet med densamma och villkoren för dess tillgodonjutande. En följd häraf är, att den praktiska betydelsen af den begärda utredningen måste blifva ganska olika för de olika slagen af upplåtelser. I vissa fall har statens afhändande af sin rätt till jorden skett under så bindande former, att möjligheten till en återvinning på rättslig väg synes utesluten, medan i andra fall en dylik möjlighet ingalunda är otänkbar. I vissa fall synas de missförhållanden, som i följd af upplåtelsen uppkommit, kunna genom ny lagstiftning rättas eller modifieras. I andra fall är utsikten till dylik rättelse långt sämre. Men om samtliga upplåtelse- galler, att de tillsammans beteckna ett så egendomligt och betydelse- fullt utvecklingsskede i svenska statens ekonomiska historia och att de haft ett så ingripande inflytande ej blott på statens ekonomiska ställning utan äfven på de sociala förhållandena, att redan från denna synpunkt den af motionären begärda utredning skulle blifva af det allra största intresse.

Hvad först angår den klass af upplåtelser, som bestått däruti, att staten till bruksrörelsen anslagit *kronohemman* och *kronotorp*, som förut varit med stadgad åborätt upplåtna till annan, synes det utskottet uppenbart, att en fullständig utredning härom är ur flere synpunkter af behovet påkallad. I det yttrande, som af kammar- och kommerskollegierna afgafs före utfärdandet af kungl. kungörelsen den 24 maj 1878 angående rätt att öfverlåta åborätt och skattemannarätt till dylika hemman, framhölls med styrka, hurusom åborna på de under bruken skatteköpta hemmanen, äfven där de fått sitta odrifna, under tidernas lopp kommit i långt sämre ställning än åborna på de kronohemman, som fortfarande vore kronan behållna. Likaledes anmärktes, att bestämmelserna om bruksägarens och åbons inbördes rättigheter voro af sådan

beskaffenhet, att de voro ägnade att föranleda oupphörliga tvistigheter dem emellan. Erfarenheten har icke jäfvat riktigheten af detta uttalande, och det har naturligt nog varit åbon, som i dessa tvister dragit det kortaste strået. I dessa missförhållanden kan och bör rättelse ske såväl genom ny lagstiftning som genom administrativt ingripande. Men härför förutsattes en fullständig och noggrann undersökning, om hvilka hemman blifvit på ifrågavarande sätt kronan frånhända, huru åbons och bruksägarens inbördes förhållande sedermera gestaltat sig, å hvilka hemman åbon fortfarande sitta kvar, med hvilken rätt hemmanet af nuvarande innehafvaren besittes o. s. v.

Hvad åter beträffar *rekognitionsskogarna* i egentlig mening torde dessa vara kronan frånhända på sådant sätt, att numera möjligheten att på rättslig väg återvinna dessa skogar enligt utskottets uppfattning i regel måste anses vara stängd. Såsom af det föregående framgår, hafva dessa skogar indelats till hemman, som därefter genom skatteköp af bruksägarna förvärfvats med äganderätt. Å dessa fång hafva sedan kommit lagfart och väl äfven i de flesta fall laga häfd. De försök, som på 1890-talet af kronan gjorts att, på grund af skatteköpebrefvens villkorsbestämmelse om hemmanets oskiljaktighet från bruket, på rättslig väg återvinna en del af rekognitionshemmanen hafva misslyckats, och genom tillkomsten af kungl. förordningen den 22 december 1898 synes möjligheten att med någon utsikt till framgång återupptaga dessa försök vara omintetgjord.

Om sålunda den af motionären begärda utredningen från nu angifven synpunkt skulle få mindre praktisk betydelse i fråga om de skatteköpta rekognitionshemmanen, så skulle den emellertid ur andra synpunkter blifva af så stort intresse, att den efter utskottets mening väl förtjänar att verkställas, medan ännu de handlingar och aktstycken, på hvilka en dylik utredning måste grundas, finnas i behåll. Det är dessutom ingalunda uteslutet, att vid en dylik utredning upptäcker kunna göras, som visa att staten fortfarande kan äga rätt till större eller mindre del af ifrågavarande jord.

I fråga om de jordupplåtelser, som skett till sågverk i och för *stockfångst*, företrädesvis i de nordligaste länen, så torde det hafva sin riktighet, att de allra flesta numera äro slutligen reglerade, antingen i sammanhang med afvittringarna eller genom särskilda aftal. Det synes dock, som om en utredning är behöflig, i hvad mån detta ägt rum och denna utredning, som torde vara jämförelsevis lätt att åstadkomma, bör efter utskottets mening omfatta samtliga de upplåtelser, som föranledts af sågverkens stockfångstprivilegier, och klargöra såväl upp-

låtelseernas uppkomsthistoria som sättet för deras slutliga reglering äfvensom dennas juridiska och ekonomiska betydelse.

Hvad slutligen angår de *öfriga* af motionären omnämnda jord-donationer, som under olika former skett till industrien, och af hvilka några varit af oerhördt stor omfattning, är en noggrann utredning efter utskottets mening synnerligen af behovet påkallad, enär dessa donationer torde förete ej så få dunkla punkter, som väl behöfva klargöras.

I den sammanfattande utredning, som utskottet sålunda anser önskvärd beträffande alla de jorddonationer till industrien, som ännu icke varit föremål för undersökning, kan lämpligen, för fullständighetens och öfverskådlighetens skull, medtagas den redan verkställda utredningen rörande statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar, hvilka afses i kungl. förordningen den 27 maj 1898.»

Sedan Andra kammaren med stöd af denna motivering för sin del bifallit motionen öfverlämnades densamma till Första kammarens andra tillfälliga utskott, som yttrade (utlåtande nr 29).

»Utskottet finner hvad motionen och Andra kammarens utskotts utlåtande innehålla, icke gifva stöd för det antagandet, att genom en utredning vare sig motionens hufvudsyfte, som väl får anses vara återvinnandet till kronan af donationsjord, skall kunna i nämnvärd mån vinnas eller några andra större praktiska fördelar ernås. I detta sammanhang vill utskottet erinra, att, hvilket Andra kammarens utskott äfven anför, de försök, som på 1890-talet af kronan gjorts att på rättslig väg återvinna en del rekognitionshemman, hafva misslyckats och att genom tillkomsten af kungliga förordningen den 22 december 1898 möjligheten att med någon utsikt till framgång återupptaga dessa försök synes vara omintetgjord.

Ej heller anser utskottet allt för stor betydelse böra tillerkännas den af Andra kammarens utskott framhållna synpunkten, att den ifrågasatta utredningen skulle af angifna skäl blifva af allmänt intresse; och vill utskottet anmärka, att utredningen säkerligen blefve särdeles kostsam.

Utskottet håller till sist före, att Kungl. Maj:t, som låtit kungl. förordningen den 27 maj 1898 angående förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar föregås af en fullständig utredning rörande de i nämnda författning afsedda grufskogar och grufallmänningar, utan tvifvel lärer utan någon Riksdagens åtgärd föranstalta utredning i motionens syfte till den omfattning och i de fall omständigheterna påkalla.» På utskottets hemställan afslog Första kammaren motionen.

Efter det att ärendet fått denna utgång i Riksdagen gjordes de framställningar till Kungl. Maj:t, som uti årets motion omnämnas. Dessa remitterades, telegrafkommissarien Gustafssons den 10 december 1909 och den s. k. Norrlandspetitionen jämte herr Lindhagens skrifvelse den 31 december samma år till kungl. kammarkollegium för afgifvande af underdånigt utlåtande öfver dem.

Då emellertid efter hvad utskottet gjort sig förvissadt om, Kungl. Maj:ts ifrågavarande remiss icke förutsätter en utredning af det slag motionären åsyftat och som Andra kammaren för sin del utan menings-skiljaktighet tillstyrkt, är det enligt utskottets mening angeläget, att en framställning göres om denna utrednings verkställande, så att vägledning må vinnas angående de möjligheter, som erbjuda sig för ett undanröjande af de missförhållanden, som förefinnas.

Under hänvisning till sitt ofvannämnda utlåtande 1909 vill utskottet i år gentemot hvad Första kammarens tillfälliga utskott förmenat kraftigt framhålla, att en ingående utredning kan medföra sådana upplysningar beträffande såväl åbors och lägenhetsinnehafvares ställning som ock angående beskaffenheten af förvärf, som ägt rum rörande ifrågavarande donationer af skog och skogsmark med tillhörigheter, att därigenom åtgärder till tryggande af åbohemmanens och lägenheternas bestånd och kronans rätt kunna bli oafvisligen nödvändiga. Det är äfven så mycket större skäl, att Riksdagen beslutar denna skrifvelse till Kungl. Maj:t, som hvarje år som går medför ökade svårigheter att kunna åstadkomma en lösning af denna betydelsefulla fråga.

På grund af det som sålunda anförts, får utskottet med tillstyrkande af motionen hemställa, att Andra kammaren för sin del ville besluta

att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta en utredning rörande kronans jorddonationer till industrien, äfvensom där-
efter vidtaga de åtgärder, och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvdes, till Riksdagen göra de framställningar, som af denna utredning föranledas.

Stockholm den 4 mars 1910.

På utskottets vägnar:

ERIK PALMSTIERNÄ.